

Δε χρειαζόταν να ψάξουν να βρουν ποιος κρυβόταν πίσω από το ψευδώνυμο «C.3.3». Το ύφος και το στιλ του ποιήματος πρόδιδαν από μακριά τον ποιητή. Εκείνο που απασχολούσε τους υπερφίλους Εγγλέζους ήταν το τι σήμαινε ο κωδικός, με τον οποίο ο Όσκαρ Ουάιλντ υπέγραφε την «Μπαλάντα της φυλακής του Ρέντινγκ» που τους έτριβε στα μούτρα. Κάποιος το ανακάλυψε: Το «C.3.3» δεν ήταν παρά ο αριθμός με τον οποίο ο ποιητής είχε καταχωριστεί στο μητρώο των φυλακών, όπου η απύθμενη εγγλέζικη υποκρισία τον είχε στείλει. Μετά την αποφυλάκισή του, είχε καταφύγει στο φιλόξενο καταφύγιο του Μπερνεβάλ της Γαλλίας και, με τη μορφή ενός αριστουργήματος, τους επέστρεφε τις χειροπέδες χρυσωμένες σαν βραχιόλια. Είχαν εξευτελίσει κι είχαν ταπεινώσει το σώμα και την ψυχή του. Το πνεύμα του, όμως, έμενε ελεύθερο, περιπαικτικό και θανατηφόρο (το απόσπασμα από τη μνημειώδη μετάφραση του Κ. Καρθαίου, όπως αναδημοσιεύτηκε στην «Πλώρη», στις 5 Απριλίου 1963):

Μα ο καθένας σκοτώνει ό,τι αγαπάει

και στον καθένα τούτο ας ειπωθεί °

ένας με της αγάπης τα γλυκόλογα,

ο άλλος με μια ματιά φαρμακερή °

ο δειλός μ' ένα φίλημα σκοτώνει,

ο άνδρας ο γενναίος με το σπαθί.

Ήταν Μάης του 1897. Η Αγγλία φρόντισε να ξεχάσει την προσβολή μέσα στη βικτοριανή της αποχαύνωση. Εκείνο που μετρούσε για την αριστοκρατία, ήταν η ουσία: Είχαν οριστικά απαλλαγεί από δαύτον.

Ο Όσκαρ Ουάιλντ γεννήθηκε στις 15 Οκτωβρίου 1856 και σπούδασε φιλολογία στο πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, όπου και άρχισε την εστέτ ζωή του. Πήρε βραβείο για τη μελέτη του πάνω στους αρχαίους Έλληνες κωμικούς και πτυχίο το 1878. Ταξίδεψε στην Ιταλία και στην Ελλάδα, στην οποία είναι αφιερωμένο ένα γνωστό σονέτο του. Το πρώτο του βιβλίο ποιημάτων δημοσιεύτηκε το 1881. Έγραψε σημαντικά δοκίμια, άρθρα, διηγήματα, ενώ βαθιά αίσθηση προκάλεσε το «Ντε Προφούντις» («Εκ βαθέων»). Θα μπορούσε κάποιος να υποθέσει ότι το μοναδικό του μυθιστόρημα, το διάσημο «Πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέι», που δημοσιεύτηκε το 1890, λίγο πολύ απεικονίζει τη ζωή του. Ακολούθησαν πολλές θεατρικές επιτυχίες: «Φλωρεντινή Τραγωδία», «Μια Ασήμαντη Γυναίκα» (1893), «Σαλώμη» (1894), «Ο Ιδανικός Σύζυγος» (1895) και «Η Σημασία Να Λέγεται Ερνέστο» (1895).

Τον κατηγόρησαν ότι «κάνει Τέχνη για την Τέχνη», αλλά δημιούργησε δική του αισθητική σχολή. Κυρίως, όμως, λοιδορούσε την εγγλέζικη αριστοκρατία, που ζούσε χωμένη στον φαρισαϊσμό, την υποκρισία και την ψεύτικη βικτοριανή ηθικολογία. Στρατευμένη η κριτική τον πολεμούσε αλλά ο ίδιος το γλεντούσε και το κοινό τον χειροκροτούσε.

«Όταν οι κριτικοί διαφωνούν για ένα έργο τέχνης, ο δημιουργός συμφωνεί με τον εαυτό του», έλεγε. Κι όταν ο δημοσιογράφος του ζήτησε να συγκρίνει τους Γάλλους κριτικούς με τους Εγγλέζους συναδέλφους τους, απάντησε αθώα:

«Δεν θα ήταν δίκαιο να συγκρίνουμε τη γαλλική κριτική με την αγγλική. Οι Γάλλοι κριτικοί είναι καλλιεργημένοι άνθρωποι».

Και βέβαια προκαλούσε. Δυο σύντομα αποσπάσματα από ποιητικές του πρόζες τον ζωγραφίζουν. Το πρώτο:

«...Και ο νέος αποκρίθηκε: «Δε χύνω τόσα δάκρυα γι' Αυτόν αλλά κλαίω για μένανε τον ίδιο. Κι εγώ έκανα το νερό κρασί, κι εγώ γιάτρεψα λεπρούς κι έκανα τυφλούς να δουν το φως τους. Περπάτησα απάνω στο νερό κι έδιωξα τα δαιμόνια από τους τάφους. Εχόρτασα τους πεινασμένους στην έρημο κι ανάστησα τους πεθαμένους από τις στενές τους κατοικίες. Και, κάνοντας την προσευχή μου μπροστά σ' ένα μεγάλο πλήθος, ξεράθηκε μια άκαρπη συκιά. Ό,τι έκανε Εκείνος ο Άνθρωπος, το έκανα κι εγώ. Όμως, εμένα δε με σταυρώσανε».

Και το δεύτερο:

«...«Ήταν όμορφος ο Νάρκισσος;», ρώτησε η λιμνούλα με απορία. «Και ποιος άλλος μπορεί να το ξέρει αυτό καλύτερα από σένα!», αποκρίθηκαν οι Ορειάδες. «Από μας περνούσε μόνο από μπροστά χωρίς να μας δίνει καθόλου σημασία. Εσένα αναζητούσε πάντοτε και ξάπλωνε στην όχθη σου, και έσκυβε και κοίταζε τα νερά σου και καθρέφτιζε την ομορφιά του».

Κι η λιμνούλα απάντησε: «Εγώ, όμως, τον Νάρκισσο τον αγαπούσα γιατί, όταν έσκυβε από την όχθη μου και καθρεφτιζόταν, έβλεπα μες στα μάτια του τη δική μου ομορφιά».

Αδύνατο να τον συγχωρήσουν οι φαύλοι. Θεωρούσαν προσβολή και το ότι δεν κρυβόταν αλλά ζούσε φανερά την ιδιωτική του ζωή με αρχαιοελληνική ελευθεριότητα. Του έστησαν παγίδα, την οποία δεν είχε την ψυχραιμία να αποφύγει:

Η μοιραία χρονιά ήταν το 1895. Πρώτα, η αγγλική λογοκρισία απαγόρευσε το έργο του «Σαλώμη», με το σκεπτικό ότι πρόσβαλε τη δημόσια αιδώς. Το έργο ανέβηκε στο Παρίσι και γνώρισε μεγάλη επιτυχία. Ακολούθησε η συνέντευξη, μια ακόμη πρόκληση. Δημοσιεύτηκε στο St James Gazette, στις 18 Ιανουαρίου 1895.

Όταν συνάντησα τον Όσκαρ Ουάιλντ, διάβαζε τις κριτικές του γαλλικού τύπου για τον «Ιδανικό Σύζυγο». Τον ερώτησα, για το νόημα των όσων είπε, από σκηνης, μετά την παράσταση. Απάντησε:

«Ο καλλιτέχνης δεν πρέπει να υποβιβάζεται σε υπηρέτη του κοινού. Αναγνωρίζω το θαυμασμό, το σεβασμό και την εκτίμηση που τρέφουν οι ηθοποιοί και το κοινό για το έργο μου. Αλλά κατά τον ίδιο τρόπο αναγνωρίζω ότι η ταπεινότητα είναι ιδιον των υποκριτών και η σεμνότητα αρετή των ανίκανων. Η αυτοεπιβεβαίωση είναι συνάμα υποχρέωση και προνόμιο των καλλιτεχνών».

- Σε τι αποδίδετε το γεγονός ότι ελάχιστοι είναι πλέον οι μεγάλοι συγγραφείς που γράφουν θεατρικά;

«Κατ' αρχάς, στην ύπαρξη μιας ανεύθυνης λογοκρισίας. Το γεγονός ότι το έργο μου «Σαλώμη» δεν μπορεί να παιχτεί στη Βρετανία είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα για το παράλογο αυτού του θεσμού. Αν υποχρέωναν τους ζωγράφους να δείξουν τους πίνακές τους και τους συγγραφείς να υποβάλλουν τα έργα τους σε κάποιον αστυνομικό επιθεωρητή, όσοι εμπνέονται από άτυπες φόρμες και χρώματα, όπως κι όσοι πιστεύουν ότι λειτούργημά τους είναι να φτιάχνουν φανταστικές ιστορίες, θα έπρεπε να αναζητήσουν άλλον τρόπο έκφρασης. Η τέχνη δεν μπορεί να επιζήσει με τη λογοκρισία».

- Κι ο δεύτερος λόγος;

«Κατά δεύτερο λόγο, είναι οι απόψεις που εδώ και 30 χρόνια διαδίδουν οι δημοσιογράφοι, ότι τάχα χρέος του συγγραφέα είναι να διασκεδάσει το κοινό του. Αλλά η τέχνη έχει ως στόχο να μας προκαλέσει τόση απόλαυση όσο και πόνο. Στόχος της τέχνης είναι να είναι τέχνη. Κι όπως έχω επανειλημμένα πει, το έργο τέχνης πρέπει να κυριαρχεί στον θεατή κι όχι ο θεατής στο έργο τέχνης».

- Δεν θα δεχόσαστε καμιά εξαιρέση σ' αυτόν τον κανόνα;

«Ναι. Το τσίρκο».

- Θα υποστηρίζατε τη θέση που θέλει τη γαλλική θεατρική κριτική ανώτερη της αγγλικής;

«Δεν θα ήταν δίκαιο να συγκρίνουμε τη γαλλική κριτική με την αγγλική. Ο Γάλλος κριτικός είναι καλλιεργημένος άνθρωπος των γραμμάτων. Στην Αγγλία οι κριτικοί δεν προέρχονται από ανάλογη πνευματική τάξη. Ούτε διαθέτουν τις ίδιες ικανότητες ούτε, για να είμαστε δίκαιοι, τις ίδιες ευκαιρίες. Μπορεί να έχουν τις ηθικές αρετές που απαιτούνται για μια τέτοια δουλειά, όχι όμως και τα πνευματικά προσόντα. Η δουλειά του κριτικού απαιτεί υψηλότατο πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο. Όποιος δεν μπορεί να εντυπωσιαστεί και να εντρυφήσει στις άλλες τέχνες, δεν μπορεί να είναι κριτικός θεάτρου».

- Αναγνωρίζετε τουλάχιστον την ειλικρίνεια των θεατρικών κριτικών;

«Ναι, αλλά η ειλικρίνειά τους είναι στερεοποιημένη βλακεία και κάτι παραπάνω. Ο κριτικός θα έπρεπε να είναι εύπλαστος όσο και ο ηθοποιός. Να είναι ικανός να αλλάζει ψυχική διάθεση άνετα και κατά βούληση και να πιάνει το ιδιαίτερο ηχόχρωμα κάθε στιγμής».

- Και τι θα μπορούσε να γίνει;;

«Να τους δώσουμε σύνταξη και να τους επιτρέψουμε εφεξής να γράφουν μόνο για πολιτική, θεολογία ή ο,τιδήποτε άλλο που να τους είναι πιο προσίτο από ότι η τέχνη».

- Ποια είναι για σας η ιδανική θεατρική κριτική;

«Σε ότι αφορά τη δουλειά μου, η απόλυτη και άνευ όρων αποδοχή και επευφημία».

- Λένε πως όλα τα πρόσωπα των έργων σας μιλούν όπως εσείς.

«Ναι, ομολογώ ότι κατά καιρούς έχουν φτάσει στ' αυτιά μου ανάλογες φήμες. Η αλήθεια είναι ότι μόνον τα τελευταία χρόνια είχαν οι θεατρικοί κριτικοί την ευκαιρία να παρακολουθήσουν θεατρικά γραμμένα από συγγραφείς προικισμένος με μαεστρία ύφους. Στην περίπτωση του δραματουργού που είναι επιπλέον και καλλιτέχνης, είναι απίθανο να μην νιώσουμε ότι το έργο τέχνης κυριαρχείται από τον καλλιτέχνη. Όλα τα έργα του Σαίξπηρ κυριαρχούνται από τον Σαίξπηρ. Το ίδιο και του Ίψεν. Τα έργα μου κυριαρχούνται από εμένα».

- Νιώσατε ποτέ την επίδραση άλλων δραματουργών;

«Θα πρέπει να ξεκαθαρίσω - ελπίζω για τελευταία φορά - πως κανένας από τους δραματουργούς αυτού του αιώνα δεν είχε την παραμικρή επιρροή πάνω μου. Μόνο δύο με ενδιέφεραν. Ο Βίκτωρ Ουγκώ και ο Μέτερλινκ».

- Όμως κάποιοι συγγραφείς θα έχουν επηρεάσει το έργο σας...

«Αφήνοντας κατά μέρος την ποίηση των αρχαίων Ελλήνων και των Ρωμαίων, οι μοναδικοί συγγραφείς που επέδρασαν πάνω μου ήταν οι Κιτς, Φλομπέρ και Ουόλτερ Πάτερ. Αλλά προτού τους μελετήσω είχα ήδη διανύσει ένα μεγάλο τμήμα της καλλιτεχνικής μου διαδρομής. Πρέπει κανείς να κουβαλάει το στιλ στην ψυχή του για να μπορεί να το αναγνωρίζει και στους άλλους».

- Θεωρείτε τον «Ιδανικό Σύζυγο» το καλύτερο θεατρικό σας;

Ένα σαγηνευτικό χαμόγελο έλαμψε στο πρόσωπό του.

«Μάλλον λησμονήσατε όσα και προηγουμένως σας είπα: μόνο η μετριότητα επιδέχεται βελτιώσεων. Όπως το εξέφρασε περίφημα ένας νέος ποιητής, τα θεατρικά μου έργα είναι σαν λευκά τριαντάφυλλα πάνω στο πράσινο κλαρί τους: σχηματίζουν έναν τέλειο κύκλο που αγκαλιάζει στη λεπτή περίμετρό του, τόσο τη ζωή όσο και την τέχνη».

- Να τολμήσω να ρωτήσω αν πιστεύετε πως το νέο σας έργο θα αρέσει στο κοινό;

«Όταν ένα θεατρικό που αποτελεί έργο τέχνης παρουσιάζεται σε μια σκηνή, αυτό που δοκιμάζεται δεν είναι το έργο, αλλά η σκηνή. Όταν ένα θεατρικό που δεν είναι έργο τέχνης ανεβαίνει επί σκηνής, αυτό που δοκιμάζεται δεν είναι το έργο, αλλά το κοινό».

Η παγίδα ήταν όντως στημένη με εγγλέζικη μαεστρία. Ο πατέρας του ερωμένου του, λόρδος Αλφρεντ Ντάγκλας, τον αποκάλεσε δημόσια κίναϊδο. Ο Ουάιλντ έκανε το λάθος να τον μηνύσει. Ο λόρδος αθώωθηκε. Αυτό, όμως, σήμαινε ότι όντως ο ποιητής «ήταν κίναϊδος». Τον κάθισαν στο σκαμνί. Στην Αγγλία της απύθμενης υποκρισίας, ο Ουάιλντ δικαζόταν ως ο μοναδικός ομοφυλόφιλος! Ο διασυρμός επήλθε με την τεράστια προβολή γαργαλιστικών λεπτομερειών από τον κίτρινο τύπο και τους καθοδηγούμενους κοντυλοφόρους της εποχής. Με επιστέγασμα την καταδίκη του σε φυλάκιση δύο ετών. Κλείστηκε στη φυλακή του Ρέντινγκ με τον αριθμό «C.3.3». Βγήκε το 1897 και πήγε κατευθείαν στη φιλόξενη Γαλλία. Εκεί τον βρήκε ο θάνατος στις 30 Νοεμβρίου 1900. Ήταν 44 χρόνων.

(protagon.gr, 30.11.2014)